

LỄ CÔNG BẰNG TRONG LUẬT TƯ HOA KỲ VÀ GIÁ TRỊ THAM KHẢO CHO VIỆT NAM¹

NGUYỄN BÍCH THẢO *

Tóm tắt: Lễ công bằng đóng vai trò quan trọng trong lịch sử pháp luật Hoa Kỳ. Qua hàng trăm năm, các thẩm phán Hoa Kỳ đã tích lũy được kinh nghiệm phong phú trong việc áp dụng lễ công bằng, đóng góp vào sự phát triển của luật tư. Việc nghiên cứu kinh nghiệm Hoa Kỳ từ góc nhìn luật so sánh có giá trị tham khảo hữu ích cho việc phát huy vai trò và nâng cao hiệu quả áp dụng lễ công bằng – một nguồn của pháp luật dân sự mới được ghi nhận ở Việt Nam. Bài viết phân tích quan niệm về lễ công bằng trong pháp luật Hoa Kỳ, vai trò của lễ công bằng đối với sự phát triển của pháp luật Hoa Kỳ, nhất là vai trò một nguồn của luật tư, hình thức thể hiện của lễ công bằng trong một số quan hệ dân sự điển hình ở Hoa Kỳ và đặc điểm của cơ chế áp dụng lễ công bằng ở Hoa Kỳ, từ đó rút ra giá trị tham khảo cho Việt Nam.

Từ khoá: Lễ công bằng; nguồn của pháp luật; luật tư; thông luật; Hoa Kỳ

Nhận bài: 22/4/2024

Hoàn thành biên tập: 29/6/2024

Duyệt đăng: 29/6/2024

EQUITY IN AMERICAN PRIVATE LAW AND REFERENCE VALUES FOR VIETNAM

Abstract: Equity has an important role in American legal history. Over hundreds of years, American judges have accumulated rich experience in applying equity, contributing to the development of private law. Researching the American experience from a comparative law perspective has useful reference values in promoting the role and improving the effectiveness of applying equity, a source of civil law recently recognised in Vietnam. This article analyses the concept of equity in American law; explores the role of equity in the development of American law, especially as a source of private law; examines the form of equity in several typical civil relations in America, and identifies the characteristics of the equity application mechanism in America. From there, the article draws reference values for Vietnam.

Keywords: Equity; source of law; private law; common law; United States

Received: 22 April 2024; Editing completed: 29 June 2024; Accepted for publication: 29 June 2024

1. Quan niệm về “lễ công bằng” (equity) trong pháp luật Hoa Kỳ

“Lễ công bằng” (equity) trong pháp luật Hoa Kỳ được hiểu theo nhiều nghĩa khác

* Tiến sĩ, Trường Đại học Luật, Đại học Quốc gia Hà Nội

E-mail: thaonb@vnu.edu.vn

¹ Nghiên cứu này được thực hiện trong khuôn khổ Đề tài khoa học cấp Bộ “Lễ công bằng trong điều chỉnh quan hệ pháp luật dân sự - Kinh nghiệm quốc tế và giá trị tham khảo cho Việt Nam”, Bộ Tư pháp, năm 2023 - 2024.

nhau. Equity theo nghĩa thứ nhất được tiếp cận từ góc độ thiết chế (institutional), nghĩa là một hệ thống toà án riêng được thiết lập ở Anh vào khoảng từ thế kỉ XVI đến thế kỉ XVIII, đứng đầu là Đại pháp quan (Chancellor) được sự ủy nhiệm của Nhà Vua để xét xử các tranh chấp dân sự trong trường hợp các chủ thể quyền không được bảo vệ quyền lợi thỏa đáng tại các toà án xét xử theo thông luật do tính chất cứng nhắc, khắt khe của thủ tục tố tụng. Theo nghĩa